

Tietoa henkilötietojen käsittelystä *Argumentointi huostaanottopäätösasiakirjoissa* -tutkimuksessa

Argumentointi huostaanottopäätösasiakirjoissa -tutkimuksessa käytetään aineistona henkilötietoja. Tämän selosteen tarkoitus on antaa tietoa käsiteltävistä henkilötiedoista sekä siitä, mistä henkilötiedot ovat peräisin ja miten niitä käytetään tutkimuksessa. Selosteen lopussa kerrotaan tarkemmin, mitä oikeuksia rekisteröidyillä on.

1. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Helsingin yliopisto
Osoite: PL 3 (Fabianinkatu 33), 00014 Helsingin yliopisto

2. Yhteyshenkilö ja vastuullinen tutkija

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa:
Nimi: Raija Kuronen
Tiedekunta/osasto/yksikkö: Valtiotieteellinen tiedekunta / Sosiaalityö
Osoite: Unioninkatu 37 (PL 54), 00014 Helsingin yliopisto
Puhelinnumero: 029 412 4598 / 050 323 0622
Sähköpostiosoite: raija.kuronen@helsinki.fi

Vastuullinen tutkija:
Nimi: Aino Kääriäinen
Osoite: Unioninkatu 37 (PL 54), 00014 Helsingin yliopisto
Puhelinnumero: 050 4155440
Sähköpostiosoite: aino.kaariainen@helsinki.fi

3. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Helsingin yliopiston tietosuojavastaavaan saa yhteyden sähköpostiosoitteesta tietosuoja@helsinki.fi.

4. Kuvaus tutkimushankkeesta ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Henkilötietojen käsittelyä tarvitaan tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten. Lainmukaisena perusteena on yleistä etua koskeva tehtävä/rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö (tutkimus). Tutkimuksessa tutkitaan, miten sosiaalityöntekijät perustelevat huostaanottoasiakirjoissa lapsen huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen välttämättömyyttä ja lapsen edun mukaisuutta. Tutkimuksessa analysoidaan asiakirja-

aineistoa, joka koostuu erilaisista huostaanottoon liittyvistä dokumenteista. Tutkimusaineisto kerätään kahdesta väestöpohjaltaan erikokoisesta Etelä-Suomessa sijaitsevasta kunnasta. Kuntien nimiä ei julkaista tutkimusraportissa asianosaisten suojelemiseksi. Tutkimusaineisto kerätään Sosiaali- ja terveystietojen tietolupaviranomaisen Findatan toimesta, jonka toiminta perustuu niin kutsuttuun toisiolakiin, eli lakiin sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (2019/552). Lain tarkoituksena on mahdollistaa henkilötietojen tehokas ja turvallinen käsittely ja turvata yksilöiden luottamuksensuoja ja oikeudet ja vapaudet henkilötietoja käsiteltäessä. Toisiolain 5 § perusteella Findata tietolupaviranomaisena tekee muiden rekisterinpitäjien aineistoja koskevia tietolupapäätöksiä ja vastaa tietojen kokoamisesta, esikäsitteystä ja luovuttamisesta toissijaiseen käyttöön. Tämän tutkimuksen osalta se tarkoittaa sitä, että tutkimuksen aineiston keräämistä varten tulee hakea tietolupa Findalta ja luvan myöntämisen jälkeen Findata kerää tutkimusaineiston ja toimittaa sen ylläpitämäänsä tietoturvaliseen etäkäyttöympäristöön Kapseliin. Kaikki aineiston käsittely tapahtuu kyseisessä tietoturvalisessa etäkäyttöympäristössä ja Findata hävittää aineiston tutkimuksen valmistuttua.

5. Mitä tietoja tutkimusaineisto sisältää

Tutkimusaineisto sisältää asiakirjatietoa tutkittavista henkilöistä. Asiakirjatieto koostuu niistä lastensuojelun asiakirjoista, jotka liittyvät kyseisen tutkittavan henkilön huostaanottoasiiaan. Tilanteesta riippuen huostaanottoasiakirjoihin voi sisältyä erilaisia dokumentteja. Tyypillisesti niihin sisältyy seuraavat asiakirjat:

- päätösesitys siitä, että lapsi otetaan huostaan ja sijoitetaan sijaishuoltoon
- asiakassuunnitelma
- selvitys lapsen ja perheen kanssa työskentelystä
- selvitys asianosaisten kuulemisesta
- selvitys suunnitellusta sijaishuoltopaikasta
- mahdollinen hakemus hallinto-oikeuteen lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta
- mahdollisesti muiden tahojen laatimia yhteenvetoja / lausuntoja

Asiakirjat toimitetaan tutkijalle Findatan tietoturvaliseen etäkäyttöympäristöön.

6. Mistä lähteistä henkilötietoja kerätään

Tutkimusaineisto kerätään tutkimukseen osallistuvien kahden kunnan rekisterinpitäjiltä. Tutkimusaineisto kerätään Sosiaali- ja terveystietojen tietolupaviranomaisen Findatan toimesta. Findata tietolupaviranomaisena tekee päätöksen tietoluvasta ja vastaa tietojen kokoamisesta ja luovuttamisesta toissijaiseen käyttöön. Rekisterinpitäjät toimittavat tietoluvalla myönnettyt tietoaineistot Findatalle, joka siirtää ne ylläpitämäänsä tietoturvaliseen etäkäyttöjärjestelmään. Käyttöympäristön etätyöpöydältä ei ole pääsyä internetiin, eikä tietojen siirtäminen tai kopioiminen omalta koneelta etätyöpöydälle ole mahdollista.

7. Arkaluonteiset henkilötiedot

Tutkimuksessa käsitellään seuraavia tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiä henkilötietoryhmiä (eli arkaluonteisia henkilötietoja):

- Rotu tai etninen alkuperä
- Poliittiset mielipiteet
- Uskonnollinen tai filosofinen vakaumus
- Ammattiliiton jäsenyys
- Geneettiset tiedot
- Biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten
- Terveys
- Luonnollisen henkilön seksuaalinen käyttäytyminen tai suuntautuminen

Arkaluontoisten tietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohtaan (käsittely on tarpeen tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten) sekä tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 7 kohtaan (tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tieteellistä tutkimusta varten tehtävään tietojen käsittelyyn).

- Tutkimuksessa käsitellään rikostuomiota tai rikkomuksia koskevia tietoja.

Rikostuomioita tai rikkomuksia koskevien tietojen käsittely perustuu tietosuojalain 7 §:n 1 momentin 2 kohtaan (tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä, jos niitä käsitellään tieteellistä tutkimusta varten).

8. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella:

- yleistä etua koskeva tehtävä:
 - tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastointi (tietosuojalain 4 §:n 3 kohta)
 - tutkimusaineistojen ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi (tietosuojalain 4 §:n 4 kohta)
- tutkittavan suostumus
- rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen
- rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen mikä oikeutettu etu on kyseessä:

9. Tietojen vastaanottajat

Henkilötietoja ei luovuteta eikä siirretä Findatan hallinnoiman etäkäyttöjärjestelmän ulkopuolelle.

10. Tietojen siirto Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

11. Automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa ei tehdä automaattisia päätöksiä, joilla on merkittävä vaikutus tutkittaviin.

12. Henkilötietojen suojaus

Tutkimusaineistoon sisältyviä henkilötietoja käsitellään ja säilytetään suojattuna niin, että ainoastaan niitä tarvitsevat henkilöt pääsevät tarkastelemaan tietoja.

Tietojärjestelmissä käsiteltäviä tietoja suojataan seuraavilla tavoilla:

- käyttäjätunnus ja salasana
- käytön rekisteröinti/lokitus
- kulunvalvonta
- salaus/kryptaus
- kaksivaiheinen tunnistautuminen
- muu, mikä:

Suorien tunnistetietojen käsittely:

- Rekisterinpitäjä kerää henkilötiedot ilman suoria tunnistetietoja
- Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa ja säilytetään erillään analysoitavasta tutkimusaineistosta
- Aineisto analysoidaan suoria tunnistetiedoin, koska (peruste suorien tunnistetietojen säilyttämiselle):

13. Henkilötietojen käsittelyn kesto tässä tutkimuksessa

Henkilötietoja käsitellään tutkimuksen tekemisen ajan, jonka jälkeen aineisto hävitetään. Maksimikäyttöaika Findatan tietoturvalisessä etäkäyttöympäristössä on viisi vuotta.

14. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

- Tutkimusaineisto hävitetään

15. Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on ja oikeuksista poikkeaminen

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata.

Rekisteröidyn oikeudet

Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyllä on oikeus:

- saada pääsy tietoihin
- oikaista tietoja
- poistaa tiedot ja tulla unohdetuksi
- rajoittaa tietojen käsittelyä
- siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

- vastustaa tietojen käsittelyä
- olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi.

Rekisteröity ei kuitenkaan voi käyttää kaikkia oikeuksia kaikissa tilanteissa. Tilanteeseen vaikuttaa esimerkiksi se, millä perusteella henkilötietoja käsitellään.

Tarkempaa tietoa rekisteröidyn oikeuksista eri tilanteissa löytyy tietosuojavaltuutetun verkkosivuilta: <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-oikeudet-eri-tilanteissa>

Oikeuksien soveltuminen

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta, ellei rekisteröidy anna tunnistamisen mahdollistavia lisätietoja (tietosuoja-asetuksen 11 artikla).

Oikeuksista poikkeaminen

Tietosuoja-asetus ja Suomen tietosuojalaki mahdollistavat tietyistä rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen silloin, kun henkilötietoja käsitellään tieteellisessä tutkimuksessa ja oikeuksien toteuttaminen estäisi tai vaikeuttaisi suuresti käsittelyn tarkoitusten saavuttamista.

Tarvetta poiketa rekisteröidyn oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki
Postiosoite: PL 800, 00521 Helsinki
Vaihde: 029 56 66700
Faksi: 029 56 66735
Sähköposti: tietosuoja(at)om.fi